

ДНІСТРОВСЬКИЙ ПРОТИПАВОДКОВИЙ ПОЛІГОН

УДК 504.62

Хащак М.З.

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

ІЗ ІСТОРІЇ ГЕОЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ДНІСТРОВСЬКОМУ ПРОТИПАВОДКОВОМУ ПОЛІГОНІ

Катастрофічні паводки на гірських річках, зокрема і на р.Дністер обумовили створення Дністровського інженерно-екологічного протипаводкового полігону – модельної території долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів з центром у селі Маріямпіль Галицького району. На основі комплексних досліджень території Дністровського протипаводкового полігону можливо розробити ефективні заходи щодо запобігання та зниження негативних наслідків катастрофічних повеней та підвищення екологічної безпеки на території області.

Ключові слова: повінь, паводок, Дністровський протипаводковий полігон, геоecологічні дослідження.

Катастрофические паводки на р.Днестр обусловили создание Днестровского инженерно-экологического противопаводкового полигона - модельной территории долины Днестра в пределах Галицкого и Тисменицкого районов с центром в селе Марьямполь Галицкого района. На основе комплексных исследований территории Днестровского противопаводкового полигона возможно разработать эффективные меры по предотвращению и снижению негативных последствий катастрофических наводнений и повышения экологической безопасности на территории области.

Ключевые слова: наводнение, паводок, Днестровский противопаводковый полигон, геоecологические исследования.

Catastrophic floods in r.Dniester led to the creation of the Dniester engineering and ecological flood polygon-model sites in the valley of the Dniester within the Galician and Tysmenytsia areas centered on the village Mariyampil Galician region. Based on comprehensive studies of the Dniester area flood polygon possible to develop effective measures to prevent and reduce the negative effects of catastrophic floods and improve environmental security in the region.

Keywords: flood, flood Dniester ground, geoecological research

Постановка проблеми. В наш час гостро стоїть проблема повеней і паводків на річках Карпатського регіону, які формуються атмосферними опадами. Під час катастрофічних

паводків затоплюється багато населених пунктів, сільськогосподарських угідь, промислових підприємств тощо. Важливим є екологічний аспект цієї проблеми. Повінь приносить на землі кожного населеного пункту, на поля, луки, городи масу забруднень.

Аналіз досліджень і публікацій. Дністровський протипаводковий полігон є модельною територією долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів Івано-Франківської області з центром у селі Маріямпіль Галицького району. Він частково охоплює долину р.Дністер та пригирлові частини долин його допливів.

Отож, визначаючи екологічний стан на даній території, ми повинні перш за все вивчити і проаналізувати дослідження, які виконувалися в долинах р.Дністер та його приток, Дністровському каньйоні, а також на території прилеглих адміністративних районів.

Відомо, що на території Галичини ще здавна проводилися різноманітні наукові дослідження – геологічні, геоморфологічні, топографічні, ботанічні тощо. Починаючи з 80-х років XIX ст., польськими геологами А.Ломницьким, В.Тейсейре, Е.Ромером виконувались геологозйомочні роботи, в результаті яких був створений «Геологічний атлас Галичини». На даній території геоморфологічні дослідження, за даними А.Б. Богуцького і А.М. Яцишина (2003), що проводились в основному у контексті робіт з геоморфології долини Дністра, мають багату історію. Цікавими є також дослідження С.Рудницького і Е.Ромера. Надзвичайно важливі і актуальні є матеріали у роботах Ю.Чижевського щодо морфології, будови, історії розвитку долини Дністра, Ю.Полянського з даними про кількість, морфологію, основні етапи формування терас Дністра, а також щодо методичних засад їх досліджень і Г.Тессере у частині опису поверхні Лоевої – найвищої тераси у передгір'ях.

Детальні аналізи хімічного складу поверхневих вод р. Дністер та його допливів проводилися у 1995-1997 рр. групою спеціалістів-гідрохіміків під керівництвом М.І. Спринського у складі екологічної експедиції «Дністер», яка діє вже понад 15 років, організованої Товариством Лева. Проте склад вод не залишається постійним в часі, тому доцільно проводити подібні дослідження періодично.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Сукупне антропогенне навантаження на басейн р. Дністер само по собі надмірне, але крім того, завжди лишається небезпека екстремальних екологічних ситуацій. Вони можуть виникати через різке зменшення або збільшення стоку Дністра, котрий взагалі відзначається надзвичайно непостійним гідрологічним режимом. Загрозу несуть в собі не тільки повені, але й погіршення якості води в бездошові періоди. В зв'язку з цим і планується створення Дністровського протипаводкового полігону, де відпрацьовуватимуться заходи із захисту території від впливу катастрофічних паводків, проводитимуться наукові дослідження з подальшим впровадженням їх результатів у практику гідромеліоративного будівництва.

Цілі статті. Тільки на основі комплексних досліджень на території Дністровського протипаводкового полігону можливо розробити ефективні заходи щодо запобігання та зниження негативних наслідків катастрофічних повеней.

Оцінка геоecологічного стану основних компонентів навколишнього середовища може бути визначена в залежності від рівня їх забруднення або порушення, а також на основі аналізу попередніх досліджень та порівняння їх з сучасною екологічною ситуацією на досліджуваній території.

Виклад основного матеріалу. В останні роки, за результатами польових експедиційних досліджень під науковим керівництвом доктора геолого-мінералогічних наук, професора, Лауреата Державної премії СРСР в галузі науки (географії) О.М.Адаменка, було визначено екологічний стан та проблеми на території Галицького району. Д.О.Зоріним в дисертаційній роботі «Еколого-геохімічна оцінка Дністровського каньйону як регіонального коридора національної екологічної мережі України» для Дністровського каньйону виконано геоecологічне районування території з виділенням 3 геоecологічних зон і 24 смуг та проведено ранжування їх на сприятливий, нормальний, задовільний, напружений і складний геоecологічні стани. Виявлено, що при незначному техногенному навантаженні (долина Дністра та його лівих допливів) геоecологічні смуги відповідають контурам ландшафтних місцевостей, а де забруднення перевищує фон і створює аномалії, там смуги не згодні з ландшафтною структурою (Прут-Дністровське межиріччя) [2].

Опираючись на проведені дослідження на території Галицького району [3], сучасна екологічна ситуація на території Дністровського протипаводкового полігону характеризується чотирма екологічними станами – нормальним, задовільним, напруженим і складним. На даній території існує ряд екологічних проблем, які потребують негайного вирішення.

Найбільшими забруднювачами басейну Дністра в межах Дністровського протипаводкового полігону є промислові підприємства та об'єкти житлово-комунального господарства. Особливо забруднюються водні об'єкти басейну солями амонію, нафтопродуктами, важкими металами. Нераціональне використання води у всіх сферах господарської діяльності призвело до значних наслідків в даному регіоні, паводки і повені набули катастрофічного характеру, що призводить до значних пошкоджень та руйнувань.

Забруднення атмосферного повітря пилом та важкими металами зумовлено викидами забруднюючих речовин від труб Бурштинської ТЕС. Поллютанти розповсюджуються у різних напрямках і, осідаючи на поверхні ґрунту, спричиняють забруднення ґрунтів та ґрунтових вод. Аналіз просторового розподілу техногенного забруднення по кожному компоненту довкілля не виявив його тісного зв'язку з розташуванням ландшафтних одиниць, як це характерно для інших рівнинних районів, тому що тут ми маємо справу з потужним забруднювачем – Бурштинською ТЕС. Потіки поллютантів від станції розносяться згідно рози вітрів у різні сторони, в тому числі в сторону Дністровського полігону, осідаючи на ґрунти і забруднюючи поверхневі та ґрунтові води. Не менш важливим джерелом надходження забруднень на територію полігону, зокрема в атмосферу, є ВАТ «Івано-Франківськцемент». Ландшафти не спроможні переробляти таку кількість забруднень, і тому зв'язок геоекологічних смуг з ландшафтними місцевостями тут порушений.

Як зазначає О.М.Адаменко [1], екологічним аспектом проблеми паводків і повеней на р.Дністер є те, що повині принесли на землі кожного населеного пункту, на поля, луки, городи масу забруднень від Стебника, Калуша, Бурштина та ін. Ми вже маємо екологічні карти забруднень ґрунтів, рослинного покриву, ґрунтових і поверхневих вод, які були до повені. Тепер необхідно методами екологічного аудиту дослідити стан природних компонентів після повені, організувати екологічний моніторинг, щоб запобігти порушенням родючості ґрунтів і захистити населення від збудників різних хвороб. Для цього нам необхідно модернізувати лабораторно-аналітичну базу, створити для області незалежну екологічну лабораторію та придбати пересувну екологічну станцію. Усі ці питання будуть досліджуватись як на Дністровському полігоні, так і у басейнах тих річок, що впадають у Дністер на полігоні.

Висновки. За оцінкою спеціалістів, басейн Дністра, в тому числі і територія Дністровського протипаводкового полігону, нагально потребує розробки комплексу оздоровчих заходів і впорядкування водокористування. Однак, найперше потрібно вивчити особливості взаємодій природних і антропогенних факторів на різних ділянках Дністра, розглядаючи його як велику, але єдину екологічну систему.

Дністровський інженерно-екологічний навчально-науково-виробничий протипаводковий полігон – це модельна територія долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів з центром у селі Маріямпіль Галицького району. Тут планується відпрацьовувати заходи із захисту території від впливу катастрофічних паводків, проводити наукові дослідження та впроваджувати їх результати у практику гідромеліоративного будівництва.

Розробка цих питань на єдиному просторі Дністровського протипаводкового полігону з використанням сучасних методів системного аналізу, аерокосмічних матеріалів, детальних топографічних карт, сучасної комп'ютерної техніки та відповідних програмних продуктів, модернізованого лабораторно-аналітичного експрес-обладнання дасть змогу висококваліфікованим фахівцям досягти ефективного результату[1].

Література

1. Адаменко О. М. Про причини та можливості попередження й зниження катастрофічних наслідків регіональних паводків у західному регіоні України. / О.М.Адаменко /// Природа Західного Полісся та прилеглих територій, 2009. – С. 9-16.

2. Зорін Д.О. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата геологічних наук «Еколого-геохімічна оцінка Дністровського каньйону як регіонального коридора національної екологічної мережі України» / Д.О.Зорін. – Івано-Франківськ, 2008. – 20с.

3. Пендерецький О.В. Екологія Галицького району / О.В.Пендерецький. – Івано-Франківськ, 2004. – С.146.

Поступила в редакцію 6 лютого 2012р.

Рекомендував до друку д. г.-м. н. О.М.Адаменко